

ZIHNI SAKO

NJEREZ *dhe*
NGJARJE

8SH-32

S 19

TIRANE 1961

ZIENI SAKO

306H

BIBLIOTEKA E SHTETIT
GJIRKASIEP

2248

NJERËZ DHE NGJARJE

Tregime

N. SH. BOTIMEVE «NAIM FRASHËRI»
TIRANË, 1961

KALLEZIME TË KOHËVE TË PARA

SHEMO KASUA

*Shemo, s'ma priste fiqiri
të bëneshë kuq i miri!*

Në gjysmën e dytë të shekullit të nëntëmbëdhjetë, kur Shqipëria ishte akoma ndënë Turqinë, Shemo Kasua, nga Gjirokastra, ka qënë kaçak i

dëgjuar për mirësitë që u bënte të varfërve, për luftrat që bënte kundër turqve.

Ata, që kanë jetuar asokohe, kallzojnë se ishte burrë i bukur; mbante përçe të gjatë e mjekër të shkurtër; sipas zakonisht të kaçakëve, mbante këmi-shë të zezë mbi gju, dhe kalca të lidhura me xhufka të kuqe. Për të humbur gjurmët, mbathe shollë pas e përpara me majë. Pleqtë edhe sot, këngët, që i ka ngritur populli Shemo Kasos, i këndojnë me dëshirë të madhe. Të bëmët e tij i tregojnë si le-gjenda të qëmoti. Dhe nga këto, po u rrëfej këtë, ashtu si ma ka thënë më plaku i qytetit tim:

«Në kohë të Shemo Kasos ka jetuar edhe një fshatar, i cili quhej Kostë Gushi, që, si kam dë-gjuar, është pjekur me Shemo Kason e ka kuvën-duar kështu si unë me ty.

Kostë Gushi, me një ka për dore, po shkonte në treg për ditë pazari. Mb'udhë i doli Shemua përpara:

— Ku e çon këtë ka, o Kostë Gushi?

— E ku më njeh ti që më flet edhe në emër? —
i foli edhe ky rreptë.

— Po ja që të njohkam.

— Sos jam Shemua që të njihem e të dëgjohem
në botë — prapë ky ashpër.

— E mirë, mirë... Pa na thuaj, ku po e shpie
këtë ka?

— Në pazar për ta shitur. Vajzën e kam zënë
te burri. Koha po afron që të ma marrën; s'kam
me se ta martoj. Këtë kam pasur bukë të gojës...
po vajza, ama, do martuar... — iu përgjegj Kosta.
— Po a të mjaftojnë paratë, që do të zësh nga
ky ka, për pajë e për dasmë?

— Ç'të bëjmë? Mjaftojnë, s'mjaftojnë. — I —

Kostë Gushi, me që fjalët po zgjateshin, zu të rrijë si i mpirë. Prita, që i kish zënë Shemua, nuk i pëlqeu dhe po shtrengonte tërkuzën e kaut me të dy duart.

— Ulu, ulu — i tha Shemua — dhe urdhëroi një nga shokët: — Lidheni kanë.

Sa dëgjoji edhe këtë fjalë, Kostën, i ëmëlëshoi zëmra fare dhe me lot në sy qau si foshnjë: U vuaj!

— Mos më prishni; jam baba me vajzë e përnjë krahu! — i thirrte.

Shemua, si hoqi nga brezi një qeskë lëkure, i hodhi në prehër Kostës parafiori sa i zuri ora.

— Bëne dasmën më të mirë nga të Kotollarëve, e Kostë Gushi, dhe thirrë edhe atë të hanë në paratë e tyre! — I tha kështu për këtë Kotollarët, se kanë qënë pasanikë graborë nga fshati i Kostës. Shemua ata i njihte mirë; njerin nga djemt' e tyre, më të madhin, Llambro e thoshin, e pat marrë penk e kur e lëshoi, si më kanë rëfyer, i paskësh thënë «shih mirë se ta shkurtova kokën; mos merr njerëzisë arat!»

Kostë Gushit frika e madhe, që i rrinte përpara syve si're e zezë, i iku me njëherë.

Shkoi ca kohë. Afroi vjeshta. Të vjelat e misërave kishin filluar. Kostë Gushi, pasi i mbaroi me misërat, po përgatitej për dasmën e së bijës.

Misëri i arës, që këtë vjeshtë i erdhi i mbarë, vajza që po martonte, e kishin gëzuar tepër dhe tani darkë për darkë pinte nga një pagurkë me kënaqësi të madhe.

E moj plakë, Shemua është bukë e fukarase — i tha një natë së shoqes.

— Po hajdut, është, more burrë, pa gjene.
— Dal pa kur të na vijë për dasmë do ta shikosh se ç'njeri është Shemua.

— Si — Je në të a po mos ke shkalluar? Qysh, more ditëzi, edhe në dasmë e ke ftuar? Kur e harrove se ç'u bëri Kotollarëve, që na kanë pagëzuar vajzën?

— Na i pagëzuan, na i pagëzuan, po kur u kërkova të më ndihmojnë për martesë më kthyen. Krahët.

— Po paratë s'ti jep njeri për shpirt — i thotë ajo.

— E po Shemua m'i dha për shpirt.

— Thuaj që do të na prishëç dasmën.

— Pse? Frikën u kemi Kotollarëve? Do të prishët qejfi? Prishur u qoftë.

— Mirë, mirë, pi s'onte pa flasëm nesër kur të jesh esëll.

— Esëll jam unë, esëll; dy filxhanë s'kanë ç'të më bëjnë mua. Po ti mbylle gojën se ka dheu ve shë e na merr dreqi.

Që atë natë e shoqja e mbylli gojën si me kyç.

...Të djelën në mëngjes shtëpia e Kostë Gushit tundej nga dasma. Burrat në odë këndonin dhe kthenin gotat e rakisë.

— Ngreje, o nun, një dolli.

— Nuni, Llambua i Kotollarëve, i cili, në krye të nimit, po priste edhe ky vetë urime, ngriti një dolli për Kostë Gushin e për gjithë miqësinë.

Vajzërinat në hayat kishin marrë nusen në valle. I ati duke parë të bijën nuse, gëzohej që kish arritur këtë ditë ta martonte me të mira e me

dasmë. Si pastroi duart pas potureve dhe mustaqet me mandilen hedhur pas qafe, i foli së bijës:

— Hajde, moj vajzë, ta heq edhe unë një valle.

Burrat dhe gratë po vështronin Kostë Gushin, që me çupën për dore po kërcente shumë i kënaqur, e shoqja, e mallëngjyer, kishte mbushur sytë me lot.

Si mbaroi së kërcyeri, e putki të bijën në ballë:

— Të më trashëgohesh e të keq mos më pagmë.

Në këtë çast u dëgjua një pushkë.

— Erdhi — tha Kosta dhe u pre në fytyrë e u bë lejmon.

Ca të vegjël, duke bërëtitur «po vinë krushqit», vrapuan te porta.

— Hapuni se po vjen Shemua! — Kostë Gushi doli ta prishte gjer përposh në fund të rrugës.

Të vegjëlit rendën pas tij. Çupat dhe graria u fshehën me nxitim në sobalkën, nën odën e mirë dhe kënga e vallja pushuan:

— Erdhi Shemua! ... Erdhi Shemua! ...

— Shemua!... — Llambrosë së Kotollarëve i ngriu gjaku, kur ai u duk te praku i portës së bashku me Kostën krah për krah.

— Të të trashëgohet, o Kostë, se e bërë fora edhe ti një herë! Bënu zë burrave dhe sazexhinjve të dalën. Do të kërcëjmë sot... A po jo, more Kostë?

— Do të kërcëjmë, do të kërcëjmë, Shemo.

Oborri u mbush me dasmorë.

— Hajde, një kasapçe... Kaba...

Vallja nisi përsëri.

Nxirre dhe nusen në valle ta bëjmë sehur
edhe në ...
Gratë, të trëmbura, vajzat fshehur në vatro-
le, s'donin ta linin nusen.

Dell, mój, bijë, dell se edhe këtë si në vënd
të babajtë ke.
Rakia dhe mezeja shkonte dorë për dorë dhe
të gjithë po i nxehte; vetëm Llambros, e struktur
pas derës së odës, i qe bërë ujë.

Burrat përpiqeshin kush më parë t'i mbante
Shemos vallen. E bija e Kostë Gushit, me sy për-
dhe, i ndiqte lëvizjet e këmbëve me lehtësi të
madhe. Gratë mahniteshin, që po vallëzonin lehtë,
aq lehtë, sikur s'u ciknin këmbët në tokë.

— Po vijnë krushqit, xha Kosta — foli një dja-
lë, që po ruante në fund të udhës.

— Po vinë krushqit.

Larg, në rrugën nga vija e mullirit, u dëgjua
kënga e krushqve.

— Na jep leje t'ikim, o Kostë Gushi. — Dhe
Shemua si u përhëndosh me të, me të dy shokët
e tij kaloi nëpër një shteg nga ana e përtejme e
oborrit.

Pas pak ranë tri pushkë dhe pas tyre një zë
i fortë ushtoi:

Të të trashëgohet, o Kostë Gushi, të të tra-
shëgohet.

Ta thashë ashtu si e kam dëgjuar e si ka ngja-
rë... Këto bënte Shemo Kasua — më tha ai, më
plaku i qytetit tim, që ma tregoi këtë ngjarje.

gërrti oxhakut, shishen, u mbyshte mivë gotat
me takl... Çerçizi, shishen e arës...
kët e tij të...
toren: —
— Mos...
Mëj...
shtrua, ...
vjershën...
gjen të...
— Mos...
Për...
E vë...
me f...
dënd...
danëve...
doga, p...
me man...
mivë p...
mpajt...
Tërë...
suan k...
... M...
PËR MËMËDHENË

... Motti u...
dun po ngrihet me përtrim.

Mihali, në fletoren e shënimeve, po shkruante një vjershë. Mjekra e zezë pisë ja zvogëlonte e ja zeçkonte fytyrën më shumë nga ç'e kishte. Me gunën e murrme pas krahëve, atje afër buxhakut, ai dukej sa një grusht.

Dikush deshiti ta pyeste.
— Mos... i foli me ngadalë Çerçizi.

Në vatër kërcunjtë ishin bërë fare shpuzë dhe po lëshonin një afsh që të vinte në gjumë. I zotë i shtëpisë herë pas here, duke marrë në kamare,

përbri oxhakut, shishen, u mbushte miqve gotat me raki.

Çerçizi, si hodhi me forcë prapa krahëve flokët e tij të gjatë, i tha Mihalit, që po mbyllte fletoren:

— Mos e mbyll, po na e këndo edhe neve.

Megjithëse në fillim ai ngurroi, më pas u ngrit shtruar, lëshoi gunën përdhe dhe nisi të këndojë vjershën e tij të bukur, që i mahnitë e i mallëngjeu të gjithë sa që nuk u mbaheshin dot lotët.

— Mos qani, djem, — u tha i zoti i shtëpisë. «Për mëmëdhenë» ç'na duhen i kemi.

E vështruan të gjithë në sy këtë burrë plak me flokë të thinjur. Në fund të odës një dogra e qëndisur me serma xixëllonte nga drita e dy shandanëve me nga gjashtë qirinj të trashë. Me atë dogra, pesëdhjet vjet më parë, ai kishte lëftuar me manofët në muret e kalasë. Deshi t'u fliste miqve për luftërat e tij, po i erdhi turp e u përmbajt se mos ja merrnin si lëvdatë.

Tërë atë natë, ata që u ndodhën atje e mësuan këngën, që ngriti Mihali.

... Moti u gdhi i vrënjtur, një mjergull e dëndur po ngrihej me përtim.

Bimbashi turk, komandanti i qytetit tonë, si mbërtheu komçat e verdha të xhakëtës e ngjeshi rrypin e këllçit, xërmoi me shpejtësi shkallët dhe doli të porta. Ai atë ditë priste lajme të mira: Çerçizi dhe çeta e tij duhej të ishin rrethuar. Lajmi, se ai kishte dit që po sillej aty rrotull qytetit, ishte i vërtetë. Prandaj, duke rregulluar festën e kuqe me xhufkë të zezë, e pyeti me ankth neferin, që po e priste në këmbë gatitu:

— E? Ka ndonjë lajm?